

ELTÖRÖLNI FRANKOT

Kiterítenek ügyis

KOVÁCS PATRIK

A NYOLCVANAS ÉVEK ELEJÉNEK KÁDÁRI MAGYARORSZÁGA A BÉKE SZIGETÉNEK TŰNHETETT, FABRICIUS GÁBOR FILMJÉBEN SÖTÉTEBB KÉP TÁRUL ELÉNK.

Még mindig csak szendergünk: nem ébredtünk fel teljesen a huszadik század hosszú éjszakájából. A történelmi (fél)mult azért vehet ilyen hosszú árnyékot e nemzetre, elevensége azért lehet ennyire háborzongató, mert az egymást szorosan követő, alapvetően az elnyomásra berendezkedett politikai rendszerek legbecsebb kincsüinktől, az identitásunktól fosztottak meg minket, hosszú időre ellehetetlenítve kulturális, spirituális és eszmei újraegyesülésünket. A tűnt idő sűrűn gomolygó fekete lyukká nőtte ki magát a hátunk mögött, s lassan elnyel minket, ha nem nézünk vele farkasszemet. Az eddig jobbára rövidfilmjei (*Bianka, Sintér, Dialógus*) révén elhíresült Fabricius Gábor első egészestés mozija, az idei Velencei Filmfesztiválon debütált *Eltörölni Frankot* már csak azért is jelentőségteljes munka, mert múlt századi történelmünk egyik igazi vakfoltját, a nyolcvanas évek első felének kádári Magyarországot

„A szellemi háború totalitása”
(Fuchs Benjámín)

deríti fel, melyet az ifjabb nemzedékek csak elbeszélésekből ismerhetnek, az idősebbek élményeit pedig könnyen megszépíthette „a kancsal emlékezet”. Másrészt az *Eltörölni Frankot* témaválasztásával és kivitelezésével is kivívja éber figyelmünket.

A nyolcvanas évek hajnalán járunk, a Kádár-rendszer lassú, de megállíthatatlan pusztulásának időszakában. A történet főhőse, Frank Róbert egy punk rockot játszó underground zenekar frontembere, ugyanakkor jóval több is annál: lángelkű forradalmár. Koncertjei légkörét áthatja a regnáló hatalommal szemben táplált kétségbeesett harag. A feszültségterhes helyzet addig fokozódik, míg Frank szálla nem lesz a kultúrpolitika magas rangú urainak szemében. A banda egyik fellépése váratlanul félbeszakad: a látongó zenészt letartóztatják, majd egy pszichiátriai intézetbe utalják, ahol kényszergyógykezelésnek vetik alá. Nemcsak az elveihez és gondolataihoz végtelenségig ragaszkodó férfi lába alól csúszik ki a talaj, nemcsak a szunnyadó zsarnokság szabadul ki a palackból, de a szemünk elé tárul egy lerongyolódott, reménytelenül szürke és piszkos Budapest is: a hanyatló „birodalom” betonkoporsója.

Hat évbe telt, míg Fabricius a filmtervtől eljutott a megvalósításig. Sokáig dédelgett a szerelemprojektjét, precíz kutatómunka előzte meg a forgatókönyv megírását, illetve a forgatást. Önmagában ez is megsüvegelendő, a rendező szenvedélyességét

azonban elsősorban nem a történelmi hitelesség igénye, hanem a nagyszerű anyagkezelés tükrözi. Jóllehet az *Eltörölni Frankot* konkrét térben és időben, 1983 közönyös Magyarországon játszódik, Fabricius bátran elemeli történetét a rögválóságtól. A tárgyi világ ugyan jellegzetesen kelet-európai, Budapestre mégis alig-alig ismerünk rá a filmben. A kifogástalanul megkomponált képekre ugyanis egyfajta időtlen komorság nehezedik, arról nem is szólva, hogy mozgóképpen ritkán láthatjuk ennyire piszkosnak és viharvertnek a magyar fővárost. A fekete-fehér, olykor homályosság-szemcséssé formált felvételek pedig érzéketlenül közvetítik: ebben a világban nincsenek erkölcsi szűrőzők, fondorlatos kompromisszumok. Csak a szellemi háború totalitása.

A cselekmény gépezete olykor recseg-ropog (főként az első szekvenciákat jellemzik nagyobb ürességek), s Fabricius inkább a képi attrakciókra támaszkodik, amikor meg akarja nyerni magának a nézőjét. A kamera – akárcsak a *Saul fia* esetében – néha szinte a főszereplő bőréhez tapad, s ezáltal intim közelségbe hozza Frank sorsdrámáját; másszor viszont szenttelenül tudósít a késő kádári hétköznapiokról, s ez utóbbi megoldás sokkal inkább a húsunkba mar. Dermesztő látni, ahogy a hatalom – még a szocializmus végóráiban is – következetesen dehumanizálja ellenfeleit – kiváltképp akkor, ha azok történetesen érzékeny művészberek. Ez már csak azért is megrázó tapasztalat, mert a kultúra – benne a legkülönbözőbb művészeti ágakkal – napjainkban is a politikai önkény terepe. Az *Eltörölni Frankot* nem akar görccsösen üzeni a mának, csupán arra emlékeztet, hogy a szellem embere sosem üvölthet együtt a farkasokkal. Az elnyomás ezerféle álarc mögé bújhat, ez az alapigazság viszont évezredek óta változatlan.

ELTÖRÖLNI FRANKOT – magyar, 2021. Rendezte és írta: **Fabricius Gábor**. Kép: **Dobos Tamás**. Szereplők: **Fuchs Benjámín** (Frank Róbert), **Blénesi Kincső** (Kiss Hanna), **Waskovics Andrea** (Goldschmidt Anna), **Lénárt István** (Erős Jenő), **Pál András** (László Rajmond), **Zayzon Zolt** (Wilheim Imre), **Bánsági Ildikó**, **Pajor Tamás**, **Frenák Pál**, **Peer Krisztián**, **Székely B. Miklós**. Gyártó: **Otherside Stories**. Forgalmazó: **Mozinet**. 99 perc.

